

Kako do Hrvatske komore inženjera i tehnologa?

|| V. Tomašić*

Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije
Sveučilišta u Zagrebu
Savska cesta 16, 10 000 Zagreb

Čitatelji *Kemije u industriji* upoznati su s dugogodišnjom inicijativom kemijskih inženjera i srodnih tehničkih i biotehničkih struka koje se zalažu za osnivanje Hrvatske komore inženjera i tehnologa, čime bi im se pružila mogućnost strukovnog udruživanja i stjecanja ovlaštenja za izradu procesnih (tehnoloških) projekata i ostale projektne dokumentacije vezane uz kemijska postrojenja, postrojenja vezana uz zaštitu i očuvanje okoliša te ostala pripadajuća postrojenja.¹⁻⁴ Nažalost, spomenuta inicijativa, koja je već dugi niz godina neizostavni dio programa rada *Hrvatskog društva kemijskih inženjera i tehnologa (HDKI)*, još uvijek nije rezultirala pozitivnim ishodom i trajnim rješenjem problema diskriminacije pojedinih inženjerskih struka u Republici Hrvatskoj.

Profesije imaju, ili bi trebale imati, važnu ulogu u pružanju javnih usluga te u oblikovanju javnih politika. U pozadini svega je ostvarivanje temeljnih društvenih vrijednosti kao što su: život, zdravlje, imovina, sigurnost, okoliš i funkcioniranje gospodarstva. Prema definiciji, profesija uključuje visok stupanj znanja i/ili vještina utemeljenih na obrazovanju i/ili usavršavanju, članstvu u profesionalnoj organizaciji s visokim skupom standarda za ulazak, posvećenost javnoj službi iznad osobnih interesa te etički kodeks.⁵ Zbog čega suvremene države posežu za regulacijom profesija? Zbog toga što tržišni mehanizmi ponude i potražnje u nekim djelatnostima ne mogu osigurati javni interes bez odgovarajuće regulacije kompetencija pružatelja usluga i kvalitete njihova rada.

Prijetimo se malo povijesnih činjenica o komorskom udruživanju na području Hrvatske. Na našim prostorima još u 1900. godini postojali su propisi "tičući se razredbe i ovlaštenja civilnih tehnika za izvršavanje tehničke prakse u Kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji", u kojima se navode "inžiniri, arhitekti, strojarski inžiniri, kulturni inžiniri, geometri, rudari, električari i kemičari". Godine 1937. donesen je *Zakon o ovlaštenim inženjerima* u Kraljevini Jugoslaviji, u kojem se navode ovlašteni inženjeri, među ostalima, agronomski, rudarski, rudarsko-merački i topionički, za *tehničku kemiju i tehnologiju*... Taj zakon prestaje važiti 1945. godine. U lipnju 1993. godine Hrvatski inženjerski savez (HIS) donosi zaključke o potrebi donošenja *Zakona o inženjerskim komorama*, koji će sadržavati načela i postupke obvezne za osnivanje pojedinačne stručne komore ili komore s više stručnih grupacija. Godine 1997. tadašnje Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja izradilo je *Nacrt prijedloga zakona o Hrvatskoj inženjerskoj komori* i stavilo ga u zakonodavnu proceduru. Tim zakonom bili su obuhvaćeni: arhitekti, građevinari, geodeti i "drugi inženjeri". Zakon je izrazito "građevinarski", iz njega su u završnim fazama izrade izostavljeni kemijski inženjeri/tehnolozi, a konačni rezultat je donošenje *Zakona o Hrvatskoj komori arhitekata i inženjera u graditeljstvu* 1998. godine. Taj zakon godinama je bio izložen kritikama, zbog činjenice da je zbog loših zakonskih rješenja veći broj inženjerskih i tehnoloških područja ostao izvan sustava komorskog udruživanja. Na taj način onemogućeno im je stjecanje prava za obavljanje najsloženijih poslova u područjima njihovih kompetencija. Zakonska rješenja koja su proizašla

(Izvor: National Institute for Engineering Ethics)

iz tog zakona dovodila su do prisvajanja dijela djelatnosti drugih struka, što je u suprotnosti s Etičkim kodeksom (*Code of Ethics for Engineers, National Society of Professional Engineers: "Perform services only in areas of their competences"*).⁶ Osim obezvrjeđivanja rada pojedinih inženjerskih struka, posljedica Zakona je i pogodovanje stranim ovlaštenim inženjerima i sl.

Radi rješavanja takvih problema u više navrata, tj. tijekom 1999., 2003. i 2004. godine u tadašnjem Ministarstvu gospodarstva izrađeni su prijedlozi novih zakona o Hrvatskoj inženjerskoj komori. Međutim, niti jedan od tih zakona nije stavljen u zakonodavnu proceduru. Akademija tehničkih znanosti Hrvatske u više je navrata pokušala dati svoj doprinos rješavanju ovog problema. Tako je 2003. godine pokrenula aktivnosti na izradi *Zakona o Hrvatskoj inženjerskoj komori*, a tijekom 2005. godine izrađen je *Nacrt zakona o Hrvatskoj komori inženjera i tehnologa*, sa svim pratećim dokumentima potrebnim za uvrštavanje zakona u zakonodavnu proceduru. Prijedlog zakona dobio je podršku tadašnjeg Ministarstva znanosti, obrazovanja i tehnologije i provedeno je usklađivanje akademskih titula i naziva sukladno titulama koje se stječu završetkom bolonjskih studijskih programa. Zakonom je bilo predloženo strukovno udruživanje struka iz područja agronomije, biokemijskog inženjerstva, biotehnologije, brodograđevnog inženjerstva, elektrotehnike, geološkog inženjerstva, geotehnike, grafičke tehnologije, informacijske tehnologije, *kemijskog inženjerstva*, komunikacijske tehnologije, korozije i zaštite, metalurgije, rudarstva, naftnog rudarstva, računalnog inženjerstva, strojarstva, zrakoplovnog inženjerstva, tekstilnog inženjerstva, prehrambene tehnologije, zaštite i očuvanja okoliša i srodnih područja. Međutim Zakon nije dobio suglasnost tadašnjeg Ministarstva gospodarstva. Kakvo je trenutno stanje u okruženju? U Sloveniji, Litvi, Španjolskoj i nekim novijim članicama EU-a, ali isto tako i u Makedoniji, Srbiji i Crnoj Gori nema spomenutih oblika diskriminacije tehničkih struka. Osim u Sloveniji, kemijski inženjeri nalaze se na popisu reguliranih profesija u Velikoj Britaniji, Grčkoj, Portugalu, Cipru, itd., što je vidljivo iz baze reguliranih profesija EU-a.⁷

Tijekom 2014. godine u RH započele su brojne aktivnosti na državnoj razini vezane uz pravno uređenje profesionalnih djelatnosti. Profesionalne djelatnosti počinju prolaziti kroz proces europeizacije s ciljem ostvarivanja tržišne slobode u okviru EU-a. Ostvarenje tih sloboda praćeno je novim europskim zakonodavstvom, brojnim institucijskim promjenama, pri čemu se na europskoj razini inzistira na smanjivanju prepreka i ograničenja. Pravna stečevina EU-a ključna za donošenje *Zakona o hrvatskoj*

* Prof. dr. sc. Vesna Tomašić
e-pošta: vtomas@fkit.hr

inženjskoj komori obuhvaća smjernice EU-a koje se odnose na: a) prepoznavanje profesionalne kvalifikacije, b) pružanje usluga na tržištu i c) slobodu kretanja osoba, usluga i kapitala. Promjene pravnog uređenja u RH provode se u okviru nekoliko ministarstava i institucija. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta uz suradnju s Ministarstvom rada i poduzetništva 2013. donosi *Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru*. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) putem Nacionalnog ENIC/NARIC ureda obavlja poslove stručnog priznavanja inozemnih visokoškolskih kvalifikacija. Ministarstvo rada i poduzetništva nadležno je za pripremu novog Zakona o reguliranim profesijama, a Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja za izradu novog Zakona o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje te Zakona o arhitektonskim i inženjerskim djelatnostima. Stječe se dojam da aktivnosti spomenutih institucija tijekom izrade niza novih zakonskih propisa nisu dovoljno usklađene i djeluju pomalo kaotično, a zainteresirana stručna javnost teško dolazi do potrebnih informacija. Isto tako, može se uočiti da se donose zakonska rješenja kojima se nastavlja pogodovanje inozemnim stručnjacima i omogućava im se pravo poslovnog nastana u RH, dok se domaćim stručnjacima samo nameću dodatni kriteriji.

Koje su aktivnosti kemijski inženjeri i tehnolozi poduzeli u kontekstu spomenutih događanja? Odjel za kemijsko inženjerstvo Akademije tehničkih znanosti Hrvatske u veljači 2014. organizirao je okrugli stol na temu "Republika Hrvatska na europskoj karti reguliranih profesija – poticaj zapošljavanju i gospodarskom razvoju" na kojem se raspravljalo o mogućim pristupima rješavanju problema.⁴ Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije uz podršku Hrvatskog društva kemijskih inženjera i tehnologa, Hrvatskog inženjerskog saveza, Akademije tehničkih znanosti Hrvatske i predstavnika hrvatskih tvrtki (PLIVA, Petrokemija Kutina i INA) pripremio je i uputio brojne primjedbe na *Nacrt zakona o arhitektonskim i inženjerskim djelatnostima*. U kratkim crtama, upozorili smo na važnost tehnoloških (procesnih) projekata kao i na činjenicu da u RH zbog neprihvatljivih zakonskih rješenja ne postoje kompetentni stručnjaci za projektiranje, izgradnju i održavanje složenih građevina, postrojenja kemijske procesne industrije i prerade nafte te ostalih gospodarstveno-proizvodnih objekata. Inzistirali smo da je pri gradnji složenih industrijskih građevina i postrojenja potrebna suradnja stručnjaka različitih profila, razina znanja, kompetencija i vještina. Pritom smo istaknuli da se uz arhitekture, inženjere građevinarstva, geodezije, strojarstva i elektrotehnike, to odnosi na kemijske inženjere i srodne inženjerske struke, poput naftnih i rudarskih inženjera. Prema informacijama s kojima do sada raspoložemo neke od naših primjedbi su prihvaćene, ali nejasno je na koji način će se ugraditi u nacrt zakona i hoće li se naše primjedbe prihvatiti ili će se eventualno razmotriti potreba donošenja dodatnih zakonskih rješenja. Ukoliko ne dođe do značajnih izmjena tijekom izrade spomenutog zakona, neće biti ispunjeni zahtjevi javnog interesa, bit će ugrožena neka od temeljnih ustavnih prava pojedinaca, kao što su pravo na intelektualnu slobodu i profesionalno dostojanstvo, a sam zakon neće biti u skladu s visokim standardima profesionalnog i poslovnog ponašanja koji su nužni za ravnopravan nastup svih hrvatskih inženjerskih struka u okviru Europskog gospodarskog prostora (EGP = EU28 + EFTA: Norveška, Island, Lihtenštajn). Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu također je u nekoliko navrata upućivao dopise na Ministarstvo gospodar-

stva sa zamolbom za odobrenjem termina sastanka na kojem bismo mogli raspraviti o aktualnoj problematici i predložiti moguća rješenja. S obzirom na to da smo u Planu normativnih aktivnosti Ministarstva gospodarstva za 2014. godinu uočili da je za IV. kvartal 2014. predviđeno donošenje više propisa, uključujući i *Zakon o osnivanju Hrvatske komore inženjera rudarstva, geologije i naftnog rudarstva*, u jednom od dopisa upućenom Ministarstvu gospodarstva predložili smo da se razmotri mogućnost da se u spomenuti Zakon uključe i kemijski inženjeri. To bi bilo sukladno članku 39. *Nacrta pravilnika o Registru Hrvatskog kvalifikacijskog okvira* kojim se definira nadležnost sektorskih vijeća prema pojedinim sektorima, jer je u sektoru III. *Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija* predviđena nadležnost za polja rudarstva, nafte, geološkog inženjerstva, kemijskog inženjerstva i pripadajuće grane.

Pored prethodno navedenih aktivnosti treba spomenuti da su preddiplomski i diplomski studijski programi Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu Kemijsko inženjerstvo, Kemija i inženjerstvo materijala i Ekoinženjerstvo zadovoljili zahtjeve Europske federacije inženjerskih udruga (*European Federation of National Engineering Associations, FEANI*) za edukacijom inženjera te su početkom listopada 2014. godine uključeni u FEANI Index, tj. na popis prepoznatih fakulteta i programa. Ovo omogućava studentima diplomskih studija da završetkom jednog od navedenih studijskih programa FKIT-a dobiju tzv. Europsku inženjersku iskaznicu koja im omogućava slobodan pristup tržištu rada Europske unije.

Može se zaključiti da Europa prepoznaje kemijske inženjere i tehnologe koji se obrazuju na FKIT-u i počinje im otvarati prostor za prekogranično pružanje profesionalnih usluga. Međutim, koliko smo blizu ili, pak, daleko od osnivanja Hrvatske komore inženjera i tehnologa i prepoznavanja uloge naše profesije u domaćem okruženju? Ovo pitanje nedavno smo postavili nadležnim osobama u Ministarstvu gospodarstva, a odgovor bismo uskoro mogli dobiti...

Literatura

1. I. Semenov, V. Tomašić, Osvrt na 3. europski inženjerski forum, Društvene vijesti, Kem. Ind. 52 (2) (2003) 79.
2. I. Semenov, V. Tomašić, Sastanak s predstavnicima Inženjerske komore Slovenije, Društvene vijesti, Kem. Ind. 52 (2) (2003) 80.
3. V. Tomašić, Novi Zakon o gradnji i profesionalna etika, Osvrti, Kem. Ind. 53 (4) (2004) 192.
4. V. Tomašić, Osvrt na okrugli stol "Republika Hrvatska na europskoj karti reguliranih profesija", Osvrti, Kem. Ind. 63 (7-8) (2014) 291.
5. A. Musa, J. Džinić, Europska regulacija profesija i komore u Hrvatskoj, Institut za javnu upravu, Zagreb, 2012.
6. <http://www.nspe.org/resources/ethics/code-ethics> (12. 12. 2014.)
7. http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/ (12. 12. 2014.)